

Ś. † P.

KSIĄDZ PIOTR BOBER

Wydział Prawa Kanonicznego w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie poniósł bolesną stratę, a z nim także i nauka kanoniczna w Polsce. W dniu 2 listopada 1955 r. zmarł w Krakowie w sile wieku, bo przeżywszy zaledwie 48 lat, profesor na Wydziale Prawa Kanonicznego Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, KSIĄDZ PIOTR BOBER, doktor teologii i prawa kanonicznego, nieustrudzony pracownik na niwie kano-

nistyki, badacz naukowy i wielki przyjaciel młodzieży. Zmarł uczony, znakomity pedagog, gorliwy kapłan, serdeczny kolega i przyjaciel wszystkich, którzy mieli sposobność bliżej z nim się zetknąć. Przedwczesna jego śmierć okryła żałobą naukę prawa kanonicznego w Polsce, archidiecezję krakowską, do której należał zmarły, jak też i całe polskie społeczeństwo katolickie.

* * *

Ksiądz Piotr Bober urodził się dnia 11 września 1907 roku w Miechowie, gdzie ukończył szkołę podstawową i średnią, uzyskując w 1925 r. świadectwo dojrzałości. Czując powołanie Boże do stanu duchownego, wstępuje w tymże roku do seminarium archidiecezjalnego krakowskiego i odbywa jednocześnie studia filozoficzne i teologiczne na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wyświęcony na kapłana w 1930 r. pracuje następnie jako wikariusz przy parafii w Andrychowie. Mimo zajęć duszpasterskich poświęca dużo czasu pracy naukowej, czego dowodem jest uzyskanie w tym okresie na Uniwersytecie Jagiellońskim stopnia naukowego doktora teologii, na podstawie pracy: „Ozeasz jako prorok, pisarz i człowiek“. W latach 1932—1935 studiuje prawo kanoniczne na Wydziale Prawa Kanonicznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, pod kierunkiem profesorów tej miary, co Michiels, Roth, Kałwa. Uwieńczeniem studiów prawnych na KUL-u było ogłoszenie pracy pt. „Pojęcie tajnej przeszkody małżeńskiej w prawie kanonicznym“. Doktorat z prawa kanonicznego otrzymuje w 1935 r. na KUL-u. W latach 1935—1938 pełni obowiązki wikariusza przy parafii św. Szczepana w Krakowie. W 1938 r. wyjeżdża do Rzymu, w celu odbycia praktyki prawnej w Rocie Rzymskiej i Kongregacji Soborowej.

Po powrocie z Rzymu w latach 1939—1945 pełni obowiązki penitencjarza przy kościele Mariackim w Krakowie oraz wykłada prawo kanoniczne w Krakowskim Seminarium Duchownym. W tym czasie bierze czynny udział w nauczaniu tajnym, prowadzonym na terenie Krakowa oraz otacza specjalną opieką ludzi ściganych przez Gestapo, w szczególności Żydów, co spro-

wadza z kolei na niego prześladowanie ze strony okupanta, zmuszając go do opuszczenia Krakowa i ukrywania się. Po otwarciu Uniwersytetu Jagiellońskiego w 1945 r. staje do pracy na Wydziale Teologicznym U. J., jako starszy asystent, a następnie jako adiunkt przy katedrze Prawa Kanonicznego pod kierownictwem ks. prof. Jana Krzemienieckiego. Na tym stanowisku pozostaje aż do roku 1954. W związku z uchwałą Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 1954 r, na mocy której Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie kontynuować będzie dalszą swoją działalność w ramach Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, ksiądz Piotr Bober przechodzi do Warszawy i obejmuje w charakterze profesora nadzwyczajnego katedrę Historii Prawa Kanonicznego w Polsce. W okresie 1945—1955, a więc w ostatnim dziesięcioleciu, prowadzi specjalne studia w zakresie historii prawa kanonicznego w Polsce i rozwija działalność naukową, publikując szereg artykułów i rozpraw z tej dziedziny, a między innymi rozprawy pt. „Penitencjarze kolegiaty sandomierskiej w latach 1585—1800“, na podstawie której habilituje się na Wydziale Teologicznym U. J. w 1952 r.

Poza pracą naukową, która była dziedziną specjalnie umiłowaną przez Księdza Bobera, poświęca On dużo czasu i pracy w sądownictwie kościelnym. Sprawuje tu obowiązki obrońcy węzła małżeńskiego w II-iej instancji. Nie zaniedbuje także w tym czasie i pracy duszpasterskiej. Na tym polu zasłynął, jako świetny kaznodzieja, którego przemówień chętnie słuchała nie tylko publiczność Krakowa, ale i wiele osób z różnych stron Polski. Tę dziedzinę nauki rozwija nie tylko słowem, ale także i pismem, publikując szereg kazań w dwu tomowym dziele, wydanym po odzyskaniu niepodległości.

Jeśli chodzi o ocenę pracy naukowej Księdza Piotra Bobera, to podkreślić należy, że nazwisko jego nie jest obce naszej literaturze prawa kanonicznego. Poczynając od 1935 r., kiedy uzyskał stopień doktora na Wydziale Prawa Kanonicznego KUL w Lublinie, na podstawie cennej i obszernej pracy pt. „Pojęcie tajnej przeszkody małżeńskiej w prawie kanonicznym“, aż po rok 1955, w którym nieubłagana śmierć zabrała go spośród

nas, opublikował Książd Bober szereg prac na rozmaite tematy, ale zawsze z dziedziny prawa kanonicznego i jego historii, i wszystkie o charakterze naukowym. Poziom tych prac świadczy niezwykle dodatnio nie tylko o sumienności i pracowitości Autora, ale o jego dużych zdolnościach, a także o oryginalnym i nowym ujęciu każdego przedmiotu, którym zajmował się. Książd Bober umiał postawić zagadnienie i je uzasadnić.

Wysoki poziom prac Autora stwierdza już pierwsza wyżej wymieniona jego rozprawa, która, zarówno rozmiarami jak i wartością, przewyższa prace doktorskie. Omawia w niej Książd Bober zagadnienie, które należy do najbardziej skomplikowanych i trudnych w zakresie prawa małżeńskiego, już to z powodu niejasności i zawikłania powyższej kwestii w literaturze prawa kanonicznego, już to z powodu rozwoju ustawodawczego samego zagadnienia, już to z powodu szczegółowej i ogólnej a obszernej literatury, którą musiał przeorać Książd Bober, zanim dał nam piękną syntezę w powyższej rozprawie. W pracy tej Autor zdradzał wielkie swoje zamiłowania i uzdolnienia historyka prawa kanonicznego, aczkolwiek wykazał, że jest niemniej dobrym prawnikiem dogmatykiem.

W latach 1948—1955 ogłosił Książd Bober szereg artykułów na łamach czasopisma „Polonia Sacra“, których ukazanie się poprzedziły długie badania archiwalne. W artykułach tych poszedł Książd Bober śladami ks. Fijałka, który w studium o pastoralnej Maciejowskiego (Pamiętniki zjazdu hist. 1925) zapoczątkował badania nad epoką potrydencką naszego Kościoła, mało jednak znaną, dając nam artykuły: o „Penitencjarzach mariackich w Krakowie w XVII w.“ i pracę o „Penitencjarzach kolegiaty sandomierskiej w latach 1585—1800“ oraz o „Stanie diecezji krakowskiej w świetle relacji biskupich w XVII—XVIII w.“, ogłoszonych w „Polonia Sacra“ w 1948 r.

Praca „Penitencjarze kolegiaty sandomierskiej w latach 1585—1800“, jak i artykuł o „Najstarszych księgach oficjalatu sandomierskiego“, wskazują na lokalne zainteresowanie Autora sandomierskimi sprawami kościelnymi. W artykule tym, podobnie jak i w innych pracach badawczych daje Autor wynik, którym jest stwierdzenie, że w Sandomierzu istniała najdaw-

niejsza księga oficjalatu, obejmująca akta z lat 1398—1416 oraz, że sam urząd oficjała okręgowego powstał tam prawdopodobnie wcześniej, bo w latach 1394—97, jako następstwo organizacyjnej działalności biskupa Wysza.

Specjalnego omówienia wymaga praca Księdza Bobera pt. „Penitencjarze kolegiaty sandomierskiej w latach 1585—1800“, pomyślana, jako część większego dzieła, jakim miała być praca pt. „Penitencjarze w dawnym prawie kościelnym“. W rozprawie tej Autor zajmuje się pod względem rzeczowym urzędem penitencjarza, odgrywającym ważną rolę w juryzdykcji „pro foro interno“. Pod względem chronologicznym praca obejmuje okres potrydencki, aż do końca dawnej Rzeczypospolitej. Jest to okres rozwoju tego urzędu. Sobór Trydencki nakazał utworzyć urząd penitencjarza przy kapitułach katedralnych, a tworzono go również przy kapitułach kolegiackich. Autor, za przedmiot swoich badań wziął kolegiatę sandomierską, starą i dostojną, bo istniejącą od drugiej połowy XII wieku. Utworzenie urzędu penitencjarza przy tej kolegiacie wywołane było potrzebami życia religijnego w dawnej Polsce. Sandomierz odgrywał ważną rolę i był jednym z ośrodków ówczesnego życia religijnego i organizacji kościelnej. Dowodem powyższego jest choćby fakt, że od końca XII wieku istniał w Sandomierzu archidiakoniat okręgowy, a z końcem XIV wieku powołano oficjalat.

W pracy tej, zdawało by się o zasięgu lokalnym, umiał jednakże Książd Bober wydobyć i rozwinąć zagadnienia o charakterze ogólnopolskim i dotyczącym całokształtu organizacji kościelnej w Polsce przedrozbiorowej: Takim ciekawym zagadnieniem interesującym badacza historii prawa, jest mianowicie fakt, że władzę nad administrowaniem sakramentu pokuty sprawował oficjał sandomierski. Zachodziło tu więc połączenie w jednej osobie dwu juryzdykcji: pro foro externo et interno. Podstawą takiego połączenia zdaje się był grzech, dający sposobność do wymiaru pokuty i kary. Połączenie tych juryzdykcji, z punktu widzenia prawniczego, było niepożądane i ustało z chwilą ustanowienia osobnego urzędu kanonika penitencjarza.

Z punktu historycznego ciekawa jest ta część pracy, w której Autor dał przegląd osób piastujących urząd penitencjarza w latach 1715—1800. Z punktu prawnego — omówienie majątkowych spraw powyższego urzędu oraz prawa patronackiego, związanego z urzędem penitencjarza sandomierskiego, czemu Autor poświęca osobny rozdział pracy.

Wymieniona wyżej praca Księdza Bobera jest ściśle źródłowa, oparta na badaniach archiwalnych w Sandomierzu i Krakowie. W Sandomierzu zbadał Autor: Akta kapitulne z lat 1781—1803 i Konsystorskie z lat 1695—1771, Księgę zgonów kleru, księgę zatytułowaną „Penitencjaria“ i teczki personalne; w Krakowie: akta biskupie, wizytacyjne, niektóre kapitulne i oficjalatu. Ponadto uwzględnił materiał drukowany, jakim były głównie statuta synodalne, tak diecezjalne krakowskie, jak prowincjonalne gnieźnieńskie dla całego Kościoła Polskiego, Rozporządzenia Soboru Trydenckiego, Reformationes Generales biskupa Szyszkowskiego. Nie pominął także Ksiądz Bober prace ks. Baszczykowskiego i Wiśniewskiego, mających lokalne znaczenie dla Sandomierza.

Ten powierzchowny przegląd dorobku naukowego Księdza Bobera świadczy o szerokim horyzoncie i różnorodności przedmiotów badanych przez autora. Stać go było na analizę tekstów, jak i syntezę, a podstawą tego były długie lata nauki oraz prawdziwa wiedza teologiczna, kanoniczna i historyczna. Ksiądz Bober był w równej mierze prawnikiem i historykiem, zdaje się z przewagą zamiłowań studiów historycznych. Obie metody badań prawnych: historyczną, jak i dogmatyczną opanował w pełni i potrafił je umiejętnie stosować w praktyce, a gdy się zważy, że był świetnym wykładowcą, to dopiero okaże się w pełni rozmiar strat, jakie poniósł Wydział Prawa Kanonicznego Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, a wraz z nim nauka kanoniczna w Polsce.

W dorobku księdza Bobera na podkreślenie zasługują następujące prace:

1. Pojęcie tajnej przeszkody małżeńskiej w prawie kanonicznym, Lublin 1935, str. 289.
2. Stan diecezji krakowskiej w świetle relacji biskupich w XVII—XVIII w. — Polonia Sacra, 1948.

3. Penitencjarze mariaccy w XVII wieku — *Polonia Sacra*, 1948.
4. Uwagi krytyczne w związku z pracą Jakuba Sawickiego: „*Concilia Poloniae, źródła i studia krytyczne*“, IV. Najdawniejsze statuty diecezji chełmskiej. — *Polonia Sacra*, 1952.
5. Przegląd czasopiśmiennictwa kanonistycznego za okres 1940—1949 — *Polonia Sacra*, 1949. Część I — *Polonia Sacra* 1951, część II i III — *Polonia Sacra*, 1952.
6. Najstarsze księgi oficjalatu sandomierskiego — *Polonia Sacra*, 1951.
7. Uwagi krytyczne o pracy Jakóba Sawickiego: Synody archidiecezji gnieźnieńskiej. — *Polonia Sacra*, 1952.
8. Nieznane synody dawnej diecezji krakowskiej w w. XVI i XVII — *Polonia Sacra*, 1953.
9. Penitencjarze kolegiaty sandomierskiej w latach 1585—1800, *Kroniki diecezji sandomierskiej* 1951, str. 120.
10. Planowane a nieodbyte synody dawnej diecezji krakowskiej w latach 1500—1800. — *Polonia Sacra*, 1953, nr 2.

Drukowane prace popularne:

1. Przed ślubem i po ślubie. Podręcznik dla katolickich nowożeńców. — Kraków 1946, str. 200 (wspólnie z ks. Korzonkiewiczem).

Przygotowane prace do druku:

1. Administracja Sakramentu Pokuty w kolegiacie skalbmierskiej w latach 1600—1800.
2. Spowiednicy kolegiaty w Opatowie.
3. Materiały nieznane do dziejów synodów dawnej diecezji krakowskiej.
4. Dictionnaire de droit canonique (próba oceny krytycznej).
5. Penitencjarze w dawnym prawie kościelnym.

Ks. Marian Myrcha
